

FÓIA BELETRISTICA.

Ese de dóua-ori la luna, adcea in 1. si 15.
c. v. in formatu de o cóla si jumetate.

Manuscriptele si banii de prenumeratiune
sunt a se indreptá la Redactiunea jurna-
lului: Strad'a postei vechie Nr. 1.

Nr. 6.

PEST'A 15 27. MARTIU.

Anulu III. 1865.

Pretinlu de Prenumeratiune: pentru Mo-
narchi'a Austriaca la unu anu intregu 5 f.
la jumetate de anu 2 f. 50 xr. pentru Roma-
ni'a si strainetate la unu anu intregu 7 f. la
jumetate de anu 3 f. 50 xr. Prenumera-
tiune la trei lune nu se primesce.

Regele Sobieschi si cei optu-spre-diece plaiasi romani.

Balada istorica.*

Dedicata preaiubitului nostru Domnu profesoru A. P u m n u l u.

La cetatea Neamtulu éta câ sosescce
Regele Sobieschi c'o suta de mii,
Ce cutrierara crunti fâra de veste
Vâile Moldavei si-ale ei campii.
In turbare cruda cetele polóne
Nesuescu orbisie spre cetate 'n susu,
Muntii se cutremuru de strigâri dusimane,
Echo clocotesce si li dá respunsu.
Optu-spre-diece bratie de plaiasi cu fala
Gat'a stau spre lupta tari ca nisce smei,
Toti voescu ca unulu, in resboiu sê móra
Aperandu cetatea si penatii sei.

Mii de canonade 'n zidurile gróse
Sbóra, varsa flâcari, cadu si sbirnaescu,
Ici colo spargu murii fúlgere focóse
Bubue prin coltiuri, ardu si nimicescu.
Pe plaiasi nemica nu-i inspaimentéza,
Ei respundu la focuri cu sageti de focu;
Bómbele cetâtii sfrae, vibréza,
Trecu pintre falange si le stengu de locu.
Órdele dusimane crancene, barbare
Se topescu de bratiulu braviloru romani,
Ale loru asalturi preacutezetóre
Le respingu cu totulu aprigele mani.
Se retragu polonii, urla, reteréza,
Regele comanda mesteculu grozavu;
Tipa'n desperare, ér' se'nflacaréza,
Nevalescu mordace spre castelulu svavu.
Repetiescu ataculu, si 'ntr'a loru mania
Hainele pe sine-si in bucâti le frangu,
Plange susu prin aeru trist'a vijelia,
Durerosu suspina unghel' d'in cringu.

* Joanu Sobieschi, regele Poloniei ocupá la anulu 1686. Mol-
davi'a de susu, d'impreuna cu Jasii, sub cuventu, câ Duca
Voda, ca vasalu turcescu, dete turciloru ajutoriu contra Vi-
nei. Cu ocasiunea acést'a mérsa Sobieschi cu óstea de o suta
de mii la cetatea Neamtulu ca s'o iee; in laintrulu cetâtii
insa se aflau numai optu-spre diece feciori romani, plaiasi si
pusicasi buni. Acesti'a tienura lupta prin trei dile si trei nopti
c'o suta de mii de poloni viteji, pana ce li se fini proviantulu
si municionea. Bravur'a si virtutea plaiasiloru amintiti o ena-
réza balad'a.

V. B.

Prin trei zile 'ntrege, si trei nopti graséza
 Furi'a batâii fâr' de rezultat,
 Trei-spre-diece bratie de plaiasi predéza,
 Ce prin mórte démna viétia-au cascigatu.
 Ér' de polonimea la pamentu culcata
 Siesu si riu, si vale geme fiorosu ;
 Sute, mii de dusimani morti prin sange 'nnóta,
 Ce pamentu 'nnéca ca torentu-undosu.
 Éta falfaesce-o flâmura de pace
 Implantata 'n vervulu murului darmatu.
 Lupt'a s'alinéza, tînetulu mai tace,
 D'in castelu cobóra unu plaiasiu armatu.
 Cu curaju pasiesce'n castrele contrare,
 Si vorbesce astu-feliu regelui gamfatu :
 „De-mi promiti, o rege! fâra vatemare
 „Sê ne lasi in tiéra liberi sê plecâmu,
 „Noi atunci standardulu ti 'nchinâmu c'onóre,
 „Ti predâmu castelulu si capitulâmu.“
 Ér' Sobieschi dice : „Esiti d'in cetate,
 „Si vi dau parol'a, liberi sê plecati!“
 Solulu se re'ntórce la castelu si 'mparte
 Vestea lui Sobieschi la ai sei confrati.
 Ei deschidu atuncea portile 'ntarite,
 Si cinci-ensi la nûmeru iesu si se ivescu,
 Inarmati cu arce, cu sageti, si flinte,
 Tabarescu in cortulu regelui lesiescu.
 Ér' vítézulu rege cu inversiunare
 Numai cinci vediendu-i s'adreséz' uimitu :
 „Unde vi suntu cei-l-alti? Nu voru ei scapare?
 „Nu priimescu cuventulu, ce vi l' am rostítu?“
 D'in plaiasi atuncea unulu i vorbesce :
 „Optu-spre-diece numai fost'am in castelu!
 „Trei-spre-diece insa'n lupta vitejesce
 „Au cadiutu in jert'fa crudului resbelu.
 „Cinci ensi mai remâsemu pentru aperare,
 „Si sê credi câ inca nu ne-am fi predatu,
 „De-am fi-avutu mediu-lóce pentru subsístare,

„Proviantulu insa adi ni s'a gatatu.
 „Nu ni póte-ascerie nime lasitate
 „Câci facutu-am tóte ca sê castigâmu,
 „Dar' mai multu de asta-di nu potemu combate,
 „Nu-i deci vin'a nóstra daca ne predâmu.“
 Regele'n mania turba, si se'nnéca,
 Sare de pe scaunu, rage ca unu leu ;
 La poloni demanda, pe plaiasi sê-i faca
 Tierna si farime pe mandatulu seu.
 D'in plaiasi atuncea altulu i vorbesce :
 „Nu credu ca sê póta unu monarcu calcá
 „Nalt'a sa paróla dupa ce-o rostesce
 „Nu credu, sê se jóce cu onórea sa.
 „Câci de-am fi sciutu-o, cum c'asiá pricepe
 „Regele Sobieschi, a ne liberà,
 „Chiaru pamentulu sènguru de-arú fi fostu sê crepe,
 „Nu-i predamu castelulu, lupt'a nu 'ncetá.
 „Ne luptamu pe viétia, ne luptamu pe mórte,
 „Si 'n caderea nóstra am fi triumfatu,
 „Si atunci, o rege! n'ai fi-avutu tu parte
 „Jocu sê-ti bati de cei'a, ce te-au respectatu.“
 Regele man'á si-o mai moderéza,
 Ascultandu aceste vorbe de erou ;
 Pre toti cinci arcasii densu-i liberéza,
 Si parol'a-si data si-o 'ntari de nou.
 „Mergeti,“ dice densulu, „bravi atleti de nume
 „Demni de tiér'a vóstra, demni de laudatu!
 „Câci astu-feliu de inimi n'am vediutu in lume
 „Printr'atâte lupte, ce le-am cascigatu.“
 Deci plaiasii pléca inarmati prin tiéra,
 Faim'a respandesce viteji'a lorú ;
 Armia polona dupa lupt' amara
 Spre castelu se sue cu unu tristu fióru.
 Ér' prin munti si codri, si prin vái departe
 Vócea de bravura suna ne'ncetatu :
 „Ne luptamu pe viétia, ne luptamu pe mórte,
 „Si 'n caderea nóstra am fi triumfatu.“

Viena in 12. Januariu 1865.

V. Bumbacu.

B a l u m a s c a t u .

(Noveleta.)

Ah câte suvenirii!

Pe paretii redutei pompóse se refrange inca
 si acuma surisulu seducatoriu a gratiilor, — aci
 e scaunulu, aci locul celu de dulce aducere-
 aminte, unde siediù lenga mine persón'a cea
 misteriósa, imbracata in domino, — aci padîmen-
 tulu, pe care jocàramu cu atât'a focu polc'a-ma-
 zurc'a, cotilionulu, — ah, aci conveni de nou

lumea intréga, pistrítia, pitorésca, — numai fran-
 ces'a, femeea cea lepetítóre, masc'a mea cea fru-
 mósa nu mi-se aréta nicairea.

Si eu totu-si trèbue sê convinu cu ea, trèbue
 sê vorbescu cu ea de nou!

Me preumblai in susu si in josu prin sal'a
 grandiósa a redutei, asceptandu cu nerabdare
 minutulu sê vedu de nou pre alés'a inimei mele.

Acest'a fu balulu celu de pe urma in anulu acest'a.

Veni totu-insulu, micu si mare, fericitu, nefericitu, ca in diu'a cea d'in urma a carnavalului voiosu sê se petrêca asià, câtu sê-i ajunga pana la anulu viitoriu.

Acì trece cu pasi maestatîci unu domino, dupa elu trei debardeuri voiosi, apoi o massa de harlequine si piruete pistritie cu glume necalite.

D'intre acesti'a nici unulu, nici un'a nu me intereséza; nu, câci eu cautu pre alt'a mai frumósá, mai incantátore si mai cu spiritu decâtu tóte aceste.

Mi-a promisú, câ va veni si asta-di, si-mi va implini dorinti'a, se va delarvâ, sê o vedu, sê o cunoseu, si apoi sê fiu fericitu!

Si ea 'si va tienè cuventulu, ea va fi aci de síguru, ea nu póte fi insielátore, nu, câci angerii nu ne potu insielâ, numai a ne fericità.

Me uitu la orologiu. Trecura diece si cincì minute, si eu totu-si nu o vedu.

Cuprinsei locu nu departe de pórt'a colosala a salei, asceptandu in nelinisea cea mai mare minutulu intalnirii.

— Vous êtes un homme de parole! (Esci omu de parola) me grai o harlequina innalta ca bradulu muntiloru.

— Pour vous je suis et je serai toujours un homme de parole; car je te connais. (Pentru tîne sum si voiu fi totu-deun'a omu de parola; câci te cunoseu.)

— Cu atâtu mai bine, contînuâ ea francesce, cuprindiendu locu lenga mine; asià celu putienú voiu incungiurâ tóte apucaturele advocatiale si dîplomatice. Deci spune-mi: cine sum eu?

— Ah tu esci o francesa, cunoscut'a mea d'in balulu trecutú; tu esci idealulu, tu esci angerulu, tu fericirea mea, pre carea o dorescu.

— Cumca sum francesa, o potusi gaci indata; insa te insieli daca cùgeti, câ eu sum angerulu teu.

— Cum asià? dóra....

— Dóra vei sci câ angerii nu 'su imbracati astu-feliu.

— Pentru glum'a acést'a nevinovata ai meritâ, frumósá Otilia, o sarutare.

Parasîramu loculu acest'a si ne perdûramu p'intre multimea pistritia a masceloru; si candu ea observâ pre unu cunoscutu alu ei, cu care aveâ ceva socóta, ne despartiramu pe câte-va minute.

Pe la 12. óre ne aflamu la „loculu suspineloru“ intr' unu cotu ascunsu a salei grandîose, unde nu ne poteâ observâ multimea.

Acì dèderamu o cùrgere libera cùgeteloru, dorintieloru si sentieminteloru nóstre, — eramu imbetatu de fericirea, ce me asceptâ peste câte-va minute.

Erâ sê mi-se delarveze dupa 1. óra.

— Me temu, disa ea, câ voiu fi sílita a te compatîmi dulcele meu, daca ne vom vedè fatia in fatia.

— Compatimesce-me mai bine acuma, scumpa Otilia, câci siedu ca pe spini pana candu nu mi-te-vei descoperi.

— Eu nu sum frumósá, precum cùgeti.

— Frumosu e spiritulu teu, placuta e conversarea, minunata e statur'a, blanda e inim'a ta, — si atâte frumseti nu potu locui numai in corpu frumosu.

— Apropos! acuma 'mi vine sê te 'ntrebu: pana candu va tienè asigurarea ta, câ-mi vei fi credînciosu?

— Pana candu voiu resuffâ, Otilia, eu sum sclavulu teu, si tu dómn'a mea; 'ti juru pe toti....

— Nici unu cuventu mai departe. Juramentulu teu ar potè fi strembu.

— Nu crede, dulcele mea; poftescø dela mine ori-ce dovéda, eu te voiu convinge, câ sum credînciosu si voescu a te iubi d'in adenculn inimei mele, — câ sum demnu de tîne, — si câ numai mórtea cea crudela me va despartì de tîne.

— Me temu fluturelule, câ te vei cai pentru juramentulu teu neprecugetatu. Acuma insa te mai intrebu seriosu, si daca scii ce este onórea, 'mi vei respunde sènceru. Spune-mi: eu sum unic'a, cârei'a ai juratu credîntia pana la mórte?

Tresarii fâra voia, câci par' câ consciinti'a me facù sê-mi aducu aminte de — Juli'a, cârei'a nu numai câ am juratu credîntia eterna, ci totu-deodata frumseti'a ei me rapì intru atât'a, câtu i-am cerutu man'a, si am fostu credîntiatu cu ea de o luna.

Insa cine me póte invinovati, daca nu sum, nu potu fi domnulú inimei mele? Cine póte prescrie legi inimei, câ ea nu póte pastrâ sentieminte deosebite pentru frumseti deosebite? Inim'a, ca tocmai noi insi-ne 'si are gustulu seu. Vedemu d. e. asta-di o pictura minunata, carea ni place, ne incanta, ne rapesece atâtu prin perfectiunea artei, câtu si prin ide'a sublîma a ei, — urméza óre de aicea, ca mane, vedîendu o pictura si mai minunata, sê nu uitâmu pre ceea de asta-di, si sê nu fimu rapiti, incantati de ceea-l-alta?

Asià e si inim'a fatia cu creaturele cele mai frumóse si mai perfecte ale Domnulú, cu femeile.

Asta-di e încatusiata de o frumsetie rara, mane pôte fi rapita de alt'a si mai rara, si atunce nu domnesce mai multu mintea, ci inim'a, a cârei valuri rapitóre nu se potu nici regulà, nici impedeà.

Astu-feliu eramu si eu.

Am uitatu fromseti'a Juliei, uitatu juramentulu, ce i l'am datu, nu mai sciamu de sioptîrile ei cele amoróse, nu de totu trecutulu meu, câci mintea si inim'a mea erà ocupata numai cu Otili'a. N'am intardiatu deci a o incredîntià cu tóta sence-ritatea, câ eu. numai pentru ea voiu sê traescu, numai cu ea si prin ea voiu sê fiu fericitu.

— Ah!

— Cum Otili'a? tu suspini?

— Da.

— Si pentru ce?

— Pentru câ abià aseptu minutulu, candu voiu fi ferice de a me descoperi tie, si a me potè numi — a ta.

Eramu adencu petrunku de cuvintele aceste dulci si farmecátore a Otiliei.

Ne scolàramu, si pasii nostri i indreptàramu câtra depositoryulu imbracamintelor.

Abià potùramu strabate peste multimea masceloru, atâtu de indesata erà sal'a inca si acuma la o óra dupa mediulu noptii; am fostu deci sîlitu a o lasà de mana, ce o tieneamu strensu in a mea.

Observai, câ trecandu pe lenga unu domino innaltu, si precum se vedeà, unu barbatu tiépenu, — acest'a inschimbâ câte-va cuvinte cu Otili'a; in sa convorbirea lor nu me interesà nici de câtu, câci mascatii au libertate deplina a se acatià de fie-cine.

Candu in sa voiamu a iesi d'in sala, lenga pórtã mi-se ivi in cale totu acestu domino tiépenu, si-mi dise intr' unu tonu demandatoriu:

— Daca esci omu de parola, vei insoti indata pre harlequin'a acést'a, carea iesi d'in sala chiaru acuma.

— O cunosci?

— Ori o cunoscu, ori ba, vei merge cu ea indata.

— De sîguru voiu merge indata, fâra ca sê-mi spuni tu, cutezatoriule. Treci mai departe, si alta-data 'ti invétia lectiunea mai bine, si d'in cârti mai glumetie.

Acuma me prinsa de mana cu óresi-care amicitia, si-mi dise:

— Ascépta putientelu; am sê-ti spunu ceva.

— Numai iute; câci n'am tempu de perdutu.

Trêbue sê mergu.....

— Nici unu pasiu. Vei remanè aci la tóta intemplantarea. Sciu câ nu te vei cai pentru câte-va minute.

— Ce poftesci? Spune-mi cu unu cuventu.

— Scii cu cine ai vorbitu?

— Cu o masca.

— Scii cine e densa?

— Ce-ti pasa? mi-a promis de multu, si-a datu cuventulu, câ o voiu vedè.

— Hahaha! pre o modîsta?

— Ce dici? nu te pricepu.

— Harlequin'a, cu carea ai vorbitu, e o modîsta, siede pe strad'a domnésca sub numerulu 8.

— Ce-ti pasa, ori-cine sê fie, ori si unde sê siéda; eu i-am promis!

— Fiiule, vedu câ nu cunosci inca lumea. Femeile tôte sunt insielátore, ca tocmai noi barbatii.

— Domnulu meu, larv'a inca nu te indreptatiesce a-ti bate jocu de mine, si mai alesu nu de o femeie, pre carea o iubescu.

— Mergi! dar' sê nu te caiesci. Ne vom mai vedè asta-di.

— Me cunosci dóra?

— Firesce; altu-cum nu ti-asi fi datu nici unu svatu. Fii sanetosu!

Me despartii de acestu barbatu misteriosu, nepotendu-mi esplicà portarea lui fatia cu mine. Insa cuvintele cele d'in urma a lui, câ „ne vom mai vedè asta-di,” me strapungeau pana la inima; me cuprinsese unu presentiu, câ cu barbatulu acest'a inca voiu da de potca.

Me mangaiamu totu-si câ densulu nu pôte sê me cúnosca, cu atâtu mai putieniu pre harlequin'a mea, de órece nici numerulu casei nu e celu adevèratu, ce mi-lu spuse. Nu me potu teme deci de atare potca; mascatulu a voitu numai a me înfricosià, in sa tôte indesiertu.

Me repedii pe trepte in josu, si numai peste unu patrariu de óra potui capetà unu fiacru.

Ea s'a fostu si dusu indata.

Sosîi pe strad'a domnésca, si me coborii la cas'a de sub numerulu 9.

Ardeamu de bucuri'a convenirii, câ voiu potè vedè pre alés'a inimei mele.

Batui la usi'a de sub numerulu 8. si candu unu tonu barbatescu 'mi strigà d'in respoteri „intra!” — usi'a o si deschisesemu.

— Ertare Domnulu meu, disei surprinsu, — am gresitu usi'a.

Si cu aceste voiamu a iesi pe unde am intratu.

— Dta cauti numerulu 8. Acést'a e chili'a de si fâra tèmere 'mi intinsa dóua sàbie, sè-mi ale-
sub numerulu 8. deci n'ai ratacitu. gu un'a.

— De trei-ori iertare Dle, eu.... cautu....

— Da, sciu câ cauti pre o domnisióra, pre mi-o ori-care.

— Da, sciu câ cauti pre o domnisióra, pre Ne pùseramu in pusetiune de duclu. Si candu
sora-mea. Unde mergi? Dar' nu me mai cunosci? erà sê se incépa lupt'a, amendoi de odata aruncà-
ramu sabiele departe de noi, si strigàramu totu
Trasarii. Fiorime cuprinsera, candu 'mi adu- in aceea-si clipita:
sei aminte de barbatulu celu mascatu d'in balu.
Cuvintele lui cele d'in urma in balu me strapun-
geau pana la óse. Mi-am reculesu tótã poterea,
si eschiamai cu amicabilitate:

— Oh, dar' cum sê nu te cunosci? Fratele
Juliei, a logodîtei mele! Ce bine 'mi pare
câ am onóre a te vedè aci in Pest'a.

M'am sîlitu a-mi tainui confusiunea si sur-
prînderea acést'a neasceptata.

— Nu credu, ca Dta sê fii mai bucurosu de-
câtu eu. Dar' rogu-te pe unde umbli? si cum vini
asià tardiu la noi?

— In minutulu acest'a vinu d'in balulu mas-
catu, precum me vedi. Acolo am intielesu d'intr'
unu amicu alu meu, câ sunteti in Pest'a, si eu
n'am intardiatu a ve cercetã indata, in speranti'a
câ cercetarea acést'a de nópte nu mi-o veti luà
in nume de reu.

— Nu. Insa cine ti-a spusu, câ noi suntemu
aicea?

— Unu amicu alu meu. Nu-lu cunosci, inde-
siertu ti-l'asi numi.

— Ba 'lu cunosci; cu tóte câ a fostu ma-
scatu.

Am inghiatiatu. Acuma erà chiaru, câ bar-
batulu celu mascatu d'in balu a fostu fratele
Juliei.

Sange rece, cugetamu intru mine, si eu voiu
scapà cu frumosulu.

— Asià Dta le scii tóte, Domnulu meu.

— Da, le sciu tóte. Mascatulu am fostu eu.

— Si harlequin'a?

— Sora-mea Juli'a. Si tu omu fâra caracteru
ai cutezatu a jura credîntia eterna unei necunos-
cute, uitandu pre Juli'a, pre logodît'a ta, calcandu
juramentulu, si desfacandu legatur'a cea santa a
credîntiei. Pét'a acést'a numai cu sange se póte
spelà. Unu barbatu, care e incredîntiatu, si se jóca
asià usioru cu onórea unei fete nevinovate si iubi-
tóre, nu merita decâtu dîspretiu.

— Hah! ce infamia! cuvintele aceste aspre
le respingu cu barbatia. Daca Dta erai unu bar-
batu de omenia, nu me spionai astu-feliu. Bine!
pretîndu indestulire, resbunare crunta! Ada-
arme!

Contrariulu meu erà tare in propusulu seu,

si fâra tèmere 'mi intinsa dóua sàbie, sè-mi ale-
gu un'a.

— Te strapungu si fâra sabia, strigai. Da-
mi-o ori-care.

Ne pùseramu in pusetiune de duclu. Si candu
erà sê se incépa lupt'a, amendoi de odata aruncà-
ramu sabiele departe de noi, si strigàramu totu
in aceea-si clipita:

— Strapunge-me!

Steteamu incremeniti amendoi. Eu me mira-
mu de elu, elu se mirà de mine, si amendoi ne
miramu de nebuni'a nóstra, câ voiamu a ne in-
tiepã. Si fâra voia ne-am imbratisiatu laudandu
mareinimitatea si curagiulu unulu altui'a.

— Vous êtes un homme de parole!

— Hah! ce audu?

Me desceptai, si sentii câ cuvintele de mai
nainte me atînsa ca nisce schinteie electrice.
Balulu mascatu, harlequin'a seducatóre, cele in-
template de atunceã, me miscara adencu, si res-
punsei fâra voia:

— Pour vous, ma chère, je suis toujours un
homme de parole!

Intru aceste 'mi indreptai pasii câtra harle-
quin'a cea fromósa, câtra Juli'a, carea in minutulu
acést'a intrã la noi d'in chili'a sa; — ingenunchiai
innaintea ei, si i disei:

— Julia! dulce Julia! vedi-me aci la picio-
rele tale. Osendesce-me, séu iérta-mi cutezarea
acést'a.

— Eu sê-ti iertu? ah, ah, tu 'ti bati jocu
de mine? Scóla! si acuma eu te rogu: sê-mi ierti
pentru glum'a acést'a.

— Nu te pricepu, disei, inundandu-i man'a
cu sarutãri infocate.

— Asculta-me. Noi suntemu in Pest'a de o
septemana. Am venitu sê petrécemu in capital'a
tierei câte-va dile, parte ca sê vedemu redut'a
grandiósã, parte ca eu sê fiu aprópe de tîne, câci
trèbue sê scii, câ de candu ai venitu de acasa,
n'am o di buna, n'am linisce, mi lipsîai tu. Totu-
deodata te-am pusu la proba aspra, si m'am con-
vinsu, câ....

— Si te-ai convinsu, o intrerupsei eu, câ eu
am trecutu peste mintea vóstra.

— Cum asià? intrebã fratele Juliei, care
pana acuma steteã tacutu in chilia.

— Asià bine, i respunsei, câ eu am sciutu de
venirea vóstra la Pest'a, am sciutu si aceea, câ me
veti pune la o proba aspra, deci mi-am propusu,
câ in balulu mascatu voiu curteni ori-carei masce,
carea se va legã de mine, si câ me voiu inamorizã

in ea, sperandu, câ masc'a aceea va fi tocmai dulcea mea Juli'a. Si eu nu m'am insielatu. Escusati-mi deci cutezarea acést'a. Amorul meu câtra Juli'a a fostu si va fi eternu.

Firesce câ aceste tôte fura numai nisce minciuni bine nimerite, ca sê potu scapà cu frumosulu d'in pusetiunea mea cea criticã. Insa tocmai bine câ d'in intemplantare tocmai Juli'a a fostu harlequin'a, pre carea o cugetamu de o francesa. Tre-cutu-am pana acuma peste vr'o siese esamene, insa nici unulu n'a fostu asiã rigurosu ca acestu esamenu practicû.

— Eu sum fericita, grai Juli'a, 'ti iertu, ca sê-mi iartâ si tu d'in adenculu inimei; la ce nu duce pre femeii jalusî'a!

Acù observai câte-va lacrimi, ca nisce dfa-

mante pretiose in ochii Juliei, o imbratisiai cu focu si o sarutai cu dulce....

Eu me tredii, si sarutamu neintreruptu — perin'a de sub capulu meu.

— Ah unde sum? strigai in senguretatea mea. Unde e Juli'a? unde amant'a, logodît'a mea? Nici unu respunsu.

Pipaescu pe lenga mine, me cùgetu adencu despre cele intemplete, si me convingu, câ aceste tôte fura numai unu visu dupa balulu mascatu, ce a fostu ultîmulu in anulu acést'a in reduta.

Se dice, câ unii 'si prevedu viitoriulu intregu alu loru in visu. Oh frumoşa Julia! candu te voi vedè pre tîne ca pre logodît'a si fericirea mea?!

M. Besanu.

L a A. C r.

Dela prim'a ta diarire
Semptu in peptu-mi 'ncetisioru,
Saltandu radia de iubire
Ce-mi sioptesce sê te-adoru.

Fericirea: alu meu sóre,
Pe-alu iubirei ceriu curatu; —
Asiã fintia iubitóre
Inca nu mi-a aretatu.

Tu esci unic'a frumoşa,
Angeru dulce si curatu,
Ce in inima-mi doiósa,
Santu amoru ai atietiatu.

Numa-o vóce, o privire,
Angerasiu de mi-ai sacrã;
Eu pe-o radia de iubire
Susu in ceriu te-asi radicã.

P. Drag'a.

A d m i r a l u l u L e v a c h e r.

— Novela. —

I.

Domnulu Levacher, proprietariu de nâi in Paimboeuf, aveã diece lunturi pentru pescaritu.

Innainte de acést'a densulu fu huissier (servitoriu la tribunalu) in Nantes, dar' apoi se retrasa dela afãceri, si o parte d'in capitalulu seu si-o allocã fôrte avantajiosu in modulu susamintitu; elu locuã intr'o casa frumosica, ce zaceã intr'o mica indepartare dela mare; in serele frumóse de véra 'si aflã o placere intr' aceea, ca, sorbindu-si caféu'a, sê véda d'in naltiatu'r'a *belvedrei* terasei sale „*flott'a*“ sa, cum o numiã elu, pornindu pentru a-i aduce a préda si pentru vindere o multime de prizonieri, cè-erau de natiunalitatea barboéloru, a tonuriloru, a sturiiiloru, a barbiloru si a altoru poporatiuni de sub mare.

Amicii sei 'lu numiau d'in gluma pre domnulu Levacher „*admiralu*“, cu tôte câ elu numai d'in raportãrile „*capitaniloru de pescaritu*“ ai sei, cunosceã marea.

Huissier-ulu in starea de repausu erã purure voiosu si fôrte indestulatu cu pusetiunea sa.

Allocarea profitulu considerãbilu, ce-i resultã d'in fost'a-i diregatoria ca huissier in Nantes, vinderea postulu seu si rezultatulu pescaritului „*flotei*“ sale i ascurara o bunastare materiala, si fiindu densulu fôrte gat'a de a servi, 'si aflã placere intru a-si imprumutã banii sei pe nóua ori diece procente pe prim'a ipoteca miciloru proprietari de pamentu de prin pregiuru.

Cadiendu apoi cambi'a, fãra a fi solvita, fostulu huissier 'si tieneã de santa detorintia a espropriã pre detorasiulu seu, in modulu acést'a 'si „*rotundè densulu posesiunea sa*“ prin castigarea multoru frumóse particele de pamentu, ce densulu le cumparã pe sub mana aci pentru jumatarea, aci pentru a trei'a parte a pretiului adeveratu alu loru; altu-cum admiralulu se supusa consecintieloru

eaastrofeii d'in Fauru ca unu aperatoriu curagiosu alu familiei, a religiunei, a proprietatii si ca fanaticulu ordinei, asemene cu multi alti fanatici ai ordinei, in sa elu se supusa acestor'a cu o resignatiune batjocuritoare, ce pentru republica era forte umilitoriu, pentru ca dlu Levacher 'si facea mare petrecere batjocurindu si despretiundu republic'a.

Dlu Levacher ca unu aperatoriu alu familiei trebuia sa aiba o familia, carea consta d'in domn'a Juli'a Levacher, o femeie sdravana, rara de urita, carea in sa capeta zestre considerabile.

D'in casatori'a acest'a se nascura doi copii, o fetitia, ce atunci era de optuspredece ani, si unu copilandru de cincispredece ani.

Ca aperatoriu alu proprietatii, dlu Levacher avea escelinte pretioase, miscatoare si nemiscatoare, computandu la aceste si „flotta“, sa, carea-i era unulu d'inte cele mai spornice isvora de venitu.

Ca aperatoriuu religiunei, dlu Levacher 'si tramitea dominec'a muierea si copii sei la misa, si in preser'a dilei domnului invita la mes'a sa pre preutul d'in Paimboeuf; afara de aceste daru besericeii o cruce si unu lustru de arama galbena; aceste ornamente sante le capeta densulu in schimb pentru doua buste de bronzu alui Voltaire si Rousseau.

In fine mai eveni o stramutare insemnata: tote natile sale, ce ore candu fura botediate prin patronii loru dupa datina matroziloru destulu de brutalu, capetara acum nume, ce conveniau mai bine credului neofitului. — D'in „gatulu focului“ se facu „feciora preacurata“, d'in „cerbica dracului“ se facu „santulu spiritu“ scl.

Altu-cum trebuie recunoscutu, cumca admiralulu dupa botediulu acestu nou de mai multe ori avu parte de unu rezultat ciudatu a pescaritului „Flotei“ sale.

Ca aperatoriuu ordinei, dlu Levacher se subscrise la 20. de esemplare d'in carticelele d'in strada „Poitiers“, cari densulu le imparti apoi capitaniloru flotei sale, cari le indebuintiara pentru lipsele personale, fara a le ceti.

Mai avemu de a adauge, cumca admiralulu ca unu barbatu vota pentru candidatii roialisti, la tote aligerile municipale, departamentale seu de altu soi, si ca elu fu unulu d'inte cele siese milioane de alegatori, ce alesera cu aclamatiune de presidentu alu republicei pre domnulu Bonaparte.

Ca membru d'in Jury admiralulu condemna pre republicani fara indurare, candu ajungeau innaintea tribunalului lui pentru escesele loru politice seu constitutionale.

In fine fostu huissier avea datina a dice in tota demanetia, casi o rogatiune de demanetia: „Mergeti d'innaintea mea cu republic'a afuri.... a votra! Nu-i dau nici o vietia de trei lune!“

Asta profetia neindatinata se repeta acum de doi ani.

II.

Intr'o sera furtunosa a ecuinoctiului de toamna, pana ce pe afara ventulu urla si marea mugia, domnulu Levacher reintorna in salonulu seu dupa o cina escelinte.

Acolo intr' unu cotu lenga focu, cu petiorele pe marginile caminului si intinsu cu comoditate pe perinele unui divanu mole, se gata densulu a sorbi cafeu'a sa.

Gatirea cafei pentru admiralulu, era unu lucru de mare importantia.

Domn'a Levacher, carea era plina de preveniri pentru barbatulu seu, sengura stracura beutur'a de Mocc'a in tota ser'a dupa mancare.

Ambii copii ai admiralului steteau intru ajutoriu mamei loru la preparatiuni.

Victoru intindea tatalui seu ceasc'a pe o tasa, si Laur'a i tienea innainte cuti'a de zacaru, pana ce domn'a Levacher se gata a torna cafeu'a ferbinte in cant'a de argintu mai nainte incaldita.

In fine momentul sosii, — cafeu'a abureza in vasulu de argintu.

Acest'a era o scena uimitore.

Admiralulu intinsu pe scaunulu seu, de-adrepta avendu pre fic'a sa, carea tiene cuti'a de zacaru; de-a steng'a pre fiulu seu intfindendu-i tas'a; innaintea lui pre muierea sa, cu cant'a de cafeu'a in mana.

Fara a fi poetu, huissierulu pusu in statu de repausu senti adencu poesii'a acestei scene patriarcale si pana ce densulu arunca zacarulu in ceasca, murmuru :

„Unde-e trailulu mai seninu,
Decatu in alu casei sinu!“

„Si bucuriele aceste dulci si curate voiescu blastematii de rosii a ni-le rapi!“

Apoi i-se reslatira narile de-asupra mirosului balsamicu, ce se innaltia d'in ceasc'a, ce domn'a Levacher o umplu rasa, era densulu disa :

„Ce aroma minunata! — Julia, — tu te intrecusi pre tine ensu-ti in ser'a acest'a, — acest'a trebuie sa fie unu nectaru pentru diei!“

Si gustandu murmuru :

„Escelinte! escelinte! escelinte!“

„Tata, destulu zacaru e in dens'a?“

„Da, mic'a mea Laura.“

„Tatutia, ce vei lua de gustatu dupa cafeu'a?“

„Hm! hm! — fetulu meu, — la acest'a se recere preucetare, — multa preucetare,“ raspunc admiralulu cu o fatia cugetatoare, dandu-se pe spate in foteliulu seu cu ochii de jumetate inchisi si predandu-se fericirei de mistuire.

Se esca o tacere evlaviosa; muiere si copii acceptau cu o curiositate plina de stima decisiunea in privintia finalului stomacalu a tatalui respective a barbatului.

Ventulu aduse pana in salonu mugetulu marei flage-late de furtuna, ce se sfarima in malulu planitu.

„Ce orcanu, amice!“ disa madam'a Levacher; „ce nopte! ce nopte!“

„Se vedemu,“ dise admiralulu fara a raspunde sotiei sale, sorbindu-si cafeu'a cu pietate, „se vedemu, ce beutura 'mi va veni mai bine, — rumu, rachi de ceresie seu cognac vechiu?“

„Ce-ti alegi, amice?“

„Bun'a mea Julia, considerandu vorbirile pro si contra — individuulu numitu cognac, de patru diei si optu de ani, indrumatu a fi tare si slabu de odata, e condemnatu a fi beutu fara amanare.“

„Laura, fetulu meu, ada-mi iute uieg'a de cognac!“

Copil'a se grabi catra o ladutia de lemnu de palisandru, ce era pe o politia; in sa frate-seu i preveni si copilandrulu'i adusa buteli'a triumfandu, dupa o certa copilarasca.

„Iubitii copii!“ dise admiralulu, pana ce muierea sa torna in pocalu liqueurulu de colorea topasului. „Iubitii copii! ei se certa pentru aceea, care se-mi aduca beu-

tur'a! Ah, cu câtu dreptu se póte dice, — nimicu nu e peste familia, si — — Insa ce-ti este, Julia? La ce cugeti dara? Si cum stâ treb'a cu scald'a-mi de pecióre? — Ce ai de a cautà totu intr'un'a spre ferést'a?"

„Ce ventu, amice? ni scătura ferestele —“

„Parbleu! eu credu, câ suntemu in ecuinociulu de tòmna. Insa scald'a de pecióre! scald'a de pecióre! ce-mi pésa mie de furtuna.“

In momentulu acest'a intrâ o servitóre grabita si dise:

„Domnule, domnule!“

„Ce voiesci Jaquelina?"

„Domnule Mari'a Ta, Antoine (di: Antoanu) patronulu nâiloru e aici.“

„Ce, Antoine patronulu?" strigâ admiralulu aruncandu pocalulu la pamentu. fâra a mai cugetâ la scald'a de pecióre, „dar' câ ór'a umflarei mârii trebue sê fie trecuta dejâ, nâile trebue sê fie pe mare de o jumătate de óra.“

„Amice,“ grai dóm'n'a Levacher cu sfiela, „dóra tempulu e fórte uritu, nu audi tu ventulu?"

„En lasa-me! Nâile mele pornira si de o suta de ori in tempu mai uritu, de cum este celu de asta-di. Jaquelina, lasa pre Antoine, pre tícalosulu estu betranu, sê intre indata.“

„Bine, Domnule Mari'a Ta!“

Servitóreá dispari.

„Cautati numai de esemplu! acést'a totu-si e prea multu unu picu!“ satírizâ fostulu huissier dandu cu punulu pe mésa. „Asià dara nâile mele nu pornira! Patronulu estu de Antoine e prostu casi unu magariu! — Ce! — tocmai mai nainte i-o spusei pe scurtu: voiescu si asceptu, ca nâile sê pornésca la pescaritu, pentruca furtun'a acést'a ecuinociala tiene acum de patru dile; afara de acést'a incepe a me si superâ. Tempulu e asta-di cu multu mai putienu uritu decâtu ieri, — vi demandu, ca nâile mele sê faca excursiune! Si pe lenga tóte demantatiunile mele, ele nu pornira! Pe Dumnedieu, domniloru matrozi li place multu mai bine a siedè prin crasima si a be pana la nebunia, de-a buna sém'a de frica, câ voru capetâ pe mare guturariu!“

„Erau odata sies' gendari,
Ce-aveau cu totii guturariu!“

murmurâ Victoru, copilulu iubit, ca sê dee de scire invoirea sa la glum'a nevinovata a tatalui seu.

Insa fostulu huissier nu erâ mai multu dîspusu a glumi si-i respunsa intr' unu tonu parintescu, ce totu de odata contienèa unu felu de invetiatura economica:

„Fetulu meu, aci chiaru nimicu nu este de glumitu, — tu vei vedè indata, cumca a avè caii in staulu fâra a face ceva cu ei séu nâile pe malu, e totu atât'a; nu e ast'a asià?"

„Da, tatutia.“

„Asià dara, de câte ori nu escurgu nâile mele, am o pèrdere de treidieci si cinci pana la patrudieci de franci pe di, — cari altu-cum i-asi bagâ in pusunariu. — Pricepi, fetulu meu?"

„E fapta, tatutia, cumca acést'a e o pèrdere mare,“ respunse copilandrulu cu o fatia, ce documentâ intielegere, „pentru câ luandu lucrulu cu strictétia, daca adâugemu câtra sum'a perduta si capitalisarea intereseloru, in fine ar iesi o cifra frumósa la primirea avutiei tale.“

Pe lenga tóta man'a sa in contra patronului Antoine, ochii cei mici a huissierului pusu in statu de repausu se umplura de lăcrime, elu senti, câ inim'a-i parintésca se

miscâ si in urmarea privirei economice a fetului seu se immoiâ; pentru aceea disa câtra muierea sa:

„Julia, audisi? Cu cincispediece ani si jumetate cugeta dejâ la capitalisarea intereseloru, — si vorbesce despre primirea (recèperea) avutiei! Ce barbatu alu ordinei va sê fie d'in elu!“

„Ei bre tatutia; eu acum odata nu sum nici de câtu rosiiu“

„Nu, o nu! Tu esci demnu de a pasi in urm'a micului proprietariu, pre carele bravulu domnu Thiers 'lu citéza de esemplu in cartea-i minunata despre Proprietate, intr' unulu d'in càpetele de opera depe strad'a „Poitiers.“

„Ah da! acelu copilu micutelu, ce erâ asià de avutu! Elu plantâ legume si altu feliu de frupte in gradînuti'a sa, nu pentru ca sê le mance densulu, fiindu câ densulu aveâ mai multu de ce i trebuiâ in parculu (gradîna) mamei sale, si lasâ sê vescediésca si sê putrediésca ceea ce plantâ, cugetandu insa in sine: „aceste-su a mele, — eu sum proprietariulu.“ — Ast'a o pricepu eu fórte bine.“

„Fetulu meu, densulu dóra faceâ mai bine, daca, in locu de a le lasâ sê se prapadésca, daruiâ florile si fruptele copiiloru sermani,“ replicâ dóm'n'a Levacher. „Copilandrulu atunci se folosîa mai bine si mai cu folosu de proprietatea sa.“

„Frumosu! d'ar audi cine-va pre muierea mea! Dens'a e o comunista, socialista, rosia ca scarlatulu!“ strigâ admiralulu furiosu. „Pe onóre, — asi potè nebuni pentru acést'a!“

„Domnule Mari'a Ta,“ dise Jaquelin'a, reintornandu in salonu, „patronulu Antoine nu voiesce sê vina.“

„Ei, ast'a e d'in ce in ce mai superatóre,“ respunse admiralulu maniosu de totu. „Ce? elu nu voiesce sê vina?“

„Nu Stralucite Domnule, i este prea de graba. Elu fugi dinnaintea nóstra, ca sê Te ascepte la pórt'a cea mica a gradînei, ce conduce la mare; densulu Te róga urginte a-i urmâ indata. Elu dise, câ treb'a suna despre mantuirea tuturoru nâiloru DTale!“

„Asià dara ele escusera?“

„Ei, Str. Dle, — ast'a nu o sciu.“

„Ce insémna tóte aceste?“ strigâ domnulu Levacher. „Nebunitu-a sîmplulu betranu, de voiesce a me sîli, sê-mi lasu salonulu bine incalditu intr'o séra, ca acést'a? Si apoi, — daca nâile suntu in periculu, ele suntu pe mare, si daca ele suntu pe mare, — pentru ce remase densulu pe uscatu?“

„Ei, Str. Dle, ast'a inca nu o sciu.“

„Nu vorbescu cu tine, vita prósta! Pe onóre, nu potu pricepe! — Plóia?“

„Str. Dle, ventulu e atâtu de tare, câ nâile sê plói'a se invertesce prin áeru.“

„Si intr' unu tempu ca acest'a sê iésa omulu afara!“

„Intru adeveru, tatutia, lucrulu nu e de creditu! Unu omu in sîmbri'a ta 'ti tramite veste, ca tu sê-i — urmezi!“

„Fetulu meu,“ incepù dóm'n'a Levacher, „daca treb'a e pentru mantuirea nâiloru, lucrulu e fórte importantu. — Patronulu Antoine va fi mersu intru ajutoriu celei mai strimtorite.“

„Fâra indoiéla lucrulu e fórte importantu!“ strigâ admiralulu. „Insa ce va sê insemne acést'a? — Mantuirea nâiloru! — Jaquelina, ada-mi iute ploariulu, — supracaltionii, — si apoi, pentru ce nu implinî Antoine demantatiunile mele. — Mi s'a uritu cu betranulu cerbicosu;“

densulu respunde altui'a purure cu „daca“ si „insa“, — acum insa 'si va fi facutu reu socotél'a, — ieu nai'a de la densulu.“

„Amice,“ observâ madam'a Levacher cu frica, „innainte de a te determinâ spre ceva, cauta mai antâiu sê vedi, ce voiesce patronulu Antoine cu tîne. — Si afara de acést'a scii bine, câ tu nu poti luâ nai'a dela densulu.“

„Cum, mama? — tatuti'a sê n'aiba dreptu a dispune cu o naia, carea e posesiunea, bunulu, unélt'a sa?“

„Fetulu meu, patronulu Antoine avusese doi copii —“

„Victore, vina cu mine,“ strigâ admiralulu, fâra sê lase tempu copilului seu a respunde mamei sale. „Noi trêbue sê adûcemu lucrulu la cale.“

„Amice, stringe-te bine cu vestmentulu de dormitu.“

„Tata, — invertesce sialulu acest'a bine pe dupa caciula,“ adaugâ fét'a, aducandu cu grab'a tatalui seu o esiarpa lunga de bumbacu.

„Ai dreptu, mic'a mea Laura, — eu am dinti asià de rei, câtu, daca iesu d'in caldur'a ast'a mare pentru a me espune recelei si umediei, potu sê câpetu o dorere infioratôre in dînti, mergandu prin gradîna. — O hebeucule de Antoine!“

Mam'a si fét'a incolacira cu o ingrigire blanda pre tat'a resp. pre barbatulu, legandu-i esiarp'a de bumbacu peste caciula ca acoperementu la fâlci, pana ce Jaquelin'a, ingenunchiandu innaintea domnului seu, i dede supracaltiuunii.

„Mantuirea nâiloru!“ murmurâ admiralulu. „Ce va sê dica ast'a? O tu nemernicule de Antoine! Innainte, Victore, vina ia ploiarulu!“

„Fii liniscitu, tatutia, i vom spalâ noi capulu bini-sioru, domnului astui'a de Antoine.“

Si tata si fecioru iesira.

(Va urmâ.)

R e s p u n s u

Dlui Michailu Besanu.

I.

In Foisiór'a „Aurorei Romane“ N. 3 si 4. a c. am ceditu nescie observâri opinâri asupra almanacului beletristicu „Mus'a romana“ subscribe de M. Besanu.

Dlu Besanu la introducere desvolta idei frumóse, dicandu câ critic'a buna póte aretâ adevverulu, si promite a crutiâ persónele, cu cari critic'a nici candu nu are de a face. — Frumóse principie pentru unu criticu. — dar' Dlu B. a facutu o promisiune falsa, deórece nu a implinitu, ce a disu.

Dlu B. in observâriile sale me atînge si pe mine câtu de deaprópe; mie nu-mi place polemi'a, dar' trêbue ca sê-i respundu chiaru in interesulu adevverului si a criticeii.

Deci dara eu, mai nainte de a respunde la observâriile asupr'a poesiei mele „Poetulu si Mus'a romana“ voi sê desbatu întrebarea: „Ce e critic'a? pentru ca on. publicu sê se orienteze in judecat'a sa, si pentru ca acel'a, care vre sê criticiseze, sê cunósca regulile criticeii adevverate.

Critic'a e o judecata drépta asupra unui opu.

Cu propasirea sciintieloru, si arteloru, s'a desvelitu si critic'a: si critic'a e urmarea unei perfectiunâri.

Ori ce merite literarie prin critica s'au recunos-

cutu; si ori ce operastre prin critica au cadiutu. — Critic'a are destinatiunea, ca sê arete adevverulu si sê-lu deosebésca apriatu de neadeveru, ca lumin'a de intunèrecu.

Mai de aprópe, critic'a e desfasiurarea unui opu, — a-i aretâ pârtile frumóse, cele nedepline si cele rele, si a demonstrâ cum a trebuitu aceste a fi constituite?

In acestu modu, criticulu totu-deun'a trêbue sê fie si invetiatoriu intieleptu, — pentruca trêbue sê intieléga prea bine opulu, sê-lu desfasiure, sê-lu reconstitue, — si asià întregulu, precum pârtile sengurarie, a le apretia, séu condamnâ dupa judecat'a drépta.

Unu criticu intra in ideile si cugetarea autorului, câci asià 'lu póte intielege; apoi júdeca asupra cugetarii autorului, — sê cerce óre este logica in cugetare; pe urma trece la form'a d'in afara, dar' observatiunile sale le sistemiséza intr' unu opu organicu independînte, asià încâtu si numai din critica trêbue cunoscutu opulu cu tóte cele bune si cele rele a le sale.

Pentru ca criticulu sê fie chiamatu a face acést'a, trêbue, ca in sfer'a aceluí opu, sê fie mai pre susu, si sê scie mai multu decâtu autorulu. Eu credu, cá unu opu matematícu, filosofícu, juridícu, poetícu etc. 'lu póte criticâ dupa cerintiele criticeii — numai unu matematícu, filosofu, juristu, poetu, — — — si mai perfectu decâtu autorulu?

E mare deosebirea între criticu, si între unulu ca-

rele 'si face numai observatiunile séu 'si dâ opinârile sale; de ôrece acesti d'in urma, facu ceva de totu individualu, ce nu are in sine calitâtile si puterea de a se redicâ la o parere si convingere comuna.

Unu observatoriu atînge numai unde si unde opulu; acusi redica o parte, acusi condêmna alt'a; gramadesce bagâri de séma fâra ca sê argumenteze, fâra ca sê invetie si decida posîtivu, adeca fâra de a aretà, cum a trebuitu sê fie opulu, si câ altu-cum nu a potutu sê fie. —

Unu opinatoriu aréta superficialu ce e bunu si ce e reu dupa gustulu seu, fâra ca sê eschida contrariulu; opiniunile sale au motive slabe séu numai imparute; pentru acést'a nici pôte d'in destulu convinge, câ ôre opulu e reu, séu bunu?

Gôthe, poetulu germanu, imparte critic'a inca in cea analisatôre, si cea productiva.

In cea d'inteia, criticulu 'si creéza sic-si o forma, si opulu 'lu acomodéza dupa form'a sa, adeca 'si face planulu, cum ar fi lucratu elu acelu objetu, pe urma ie pârtile sub analisare; dar' trece cu totu in planulu seu, pentru acést'a retacesce dela autoriu, — si urméza câ arunca totu ce e contrariu cu form'a sa, si perde d'in vedere spiritulu si scopulu intregului. Critic'a productiva e mai grea, dar' mai sana. Criticulu cérca deosebi, ce scopu a potutu sê aiba autorulu cu opulu seu? Si daca a cunoscutu scopulu, cérca, ôre autorulu si l'a ajunsu? Si combate deosebi dela punctulu unde autorulu a slabitu intru ajungerea scopului, pana acolo, unde si l'ar fi ajunsu; aréta dara, câ ce a mai lipsitu pentru perfectiunarea opului, adeca produce aceea ce smintesce d'in opu, — si pentru acést'a o critic'a trebue se fie mai presusu decâtu opulu.

Asiâ dara, — de este unu adeveru in sciintia si arte; si de e adeveru, câ aceste au regulele, legile lor, — apoi critic'a? carea apare ca judecatôrea sciintieloru si arteloru — ôre pôte fi fâra de regule fâra de legi? — E lucru naturalu, câ nu se pôte judecâ cine-va fâra de legi? si dóra spiritulu, sufletulu, anim'a — pârtile aceste mai productive a le omului, sê fie supuse arbitriului? — Ar fi nedreptu!

Urméza dara, ca criticulu sê fie unu judecatoriu dreptu — legatu de paragrafe — desbracatu de tôte patfimile, pe autoru sê nu-lu iubésca, dar' nici sê-lu urésca, câci atunci nu va adauge fâra de meritu la autoritatea autorului, nici va detrage d'in valôrea lui, — câci atunci va ajutâ publiculu, pentru de a-si da si elu

judecat'a sa, — deôrece numai prin motive ratiunale si regule 'lu orientéza la dreptatea critic'ei.

Pe lenga regulele generale, principiile critic'ei, sunt si altele ce se tienu de mecanismulu ei, — acele ce dau critic'ei si o forma organica.

P. e. de s'ar critic'sa o poesîa, atunci sunt urmatôrele regule. —

Critic'a imparte poesîa:

I. In partea interna, séu materiala. Aci scrutéza:

A) Logic'a, — ôre ide'a suprema a poesiei trece prin tôte strofele, — séu ideile cum sunt impartite in poesîa, — fie care strofa ce idea cuprinde in sine, — este legatura logica intre idei, — potu aceste esîstâ, si in ce rendu? etc. etc.

B) Sintacs'a, ôre ide'a e pusa in form'a ce o pretinde firea limbei, nu e imbracata in strainismu? etc.

C) Estetic'a — unde sunt locuri intrinsece a poesiei? — ce figure, insusiri estetice, — ce pârti in contra estetice etc. etc.

D) Gramatic'a, ôre concordarea unoru cuvinte e buna, nu stau prea departe de verbu, etc. etc.

II. In partea esterna, séu formala.

A) Artea poetica,

a) in ce felu de versu e scrisa poesîa? e forma vechia, séu noua, la ce autori vine innainte, — ôre form'a coresponde ideei, adeca imbracamentulu se lovesce pe fiintia?

b) in ce felu de metru e scrisu versulu; ôre metru acest'a e mai usioru in limb'a nôstra, — are limb'a destule cuvinte pentru acestu metru? etc.

c) ce felu de cadîntie sunt in versu, sunt monotone? varietore, formatiuni rele? etc. etc.

B) Ortografia, carea jóca putiena rola in critica.

De vom critic'sa cu asémene regule si principii, ne vom aretà moderati si drepti, si totu deodata critic'a va fi invetiatoré si productiva nu numai pentru desvelirea sciintieloru, artiloru, ci si pentru desvelirea publicului cetitoriu; altu cum, critic'a va deveni de unu diatribu malitosu, si atunci criticulu va fi silitu sê se retraga de pe bin'a publica, ca acel'a pe care 'lu flûera in teatre.

Eu acuma lasu on. publicu ca sê decida, câ ôre regulele aceste de critica, sunt bune, si potu sustâ? — Si daca sunt bune, — ôre e critica aceea, ce a scrisu Dlu Besanu???

Marienescu.

(Va urmâ).

Corespondintia.

Onorate Domnule Redactoru! Viu sê respundu cu câte-va cuvinte la întrebarea Dtale d'in numerulu 23. alu Aurorei (1864) câ ce sê se faca cu cei 47. f. v. a. ce i-am tramisu d'in Orade pentru „Fondulu Muresianu“?

Candu am cetîtu „Apelulu“ Dvôstre „câtra dómnele romane“ d'in imperiulu intregu alu Austriei: am fostu insufletita de ide'a, câ tôte romanele adeverate vor sci si vor voii a imbratisiâ acestu scopu maretiu cu tóta caldur'a. De aceea eu dupa poterile mele debile, am si facutu rogare si provocare la dómnele romane d'in Orade,

a carei resultatu vi este cunoscutu. Insa cu dorere ne-spusa trebue sê esperiemu, câ scopulu celu santu, radicairea literatur'ei, indemnarea literatilor nostri la lucrare prin premii, ast'a data nu se pôte realizâ d'in caus'a câ fatia cu întreprinderile nôstre natiunale cea mai mare parte suntemu nepasatôre. Câci pe candu femeile altoru natiuni la ocasiunea binevenita un'a pe alt'a se intrecu in contribuii spre atare scopu natiunalu, voidu a aretà prin acést'a, câ ele sunt demne de natiunea si de barbatii lor: noi stâmu cu manele 'n sînu, si nu ne scimu insufleti

d'in destulu de ideile natiunale. La alte natiuni unu poetu renumitu, precum a fostu Muresianulu nostru, ar fi fostu eternisatu de multu prin monuminte, prin sacrificie pentru ajutorarea familiei lui greu cercetate. Noi? noi nu puturamu documenta in fapta, ca ne scimu si voimu a ne insufleti*).

*) Aspra sentintia, ce mai multu o-ar merita barbatii decatu femeile, caci pana candu barbatii se uita p'intre degete la provocările de prenumeratiune pentru jurnalele natiunale, — dela domne nu potemu pretinde se ntréca pre barbatii lor in sentiulu natiunale; barbatulu e capulu familiei, si dela capu se impute pescele. Red.

Apoi se se mai planga cine-va d'intre noi, ca n'avemu literati beletristici!

Ce va se dica despre femeile romane de asta-di istoria acestu jude nepartinitoriu, daca nu ne scimu insufleti inca nici acuma pentru scopuri maretie, si literatur'a natiunala?

Veniti sororile mele se — dormim!

Intre astu-feliu de impregiurari domnele romane d'in Oradea Mare cei 47 f. i destina pentru ajutorarea tenerului orfanu Muresianu studinte; si-lu roga ca acesta mica suma se o primesca cu aceea inima buna, cu carea i-o oferéza domnele romane d'in Oradea Mare.

Mari'a Suci de Boczko.

Cununa de varietati.

⊙ Jurnalele romane s'au sporitu. Am primitu numerulu 1. 2. 3. d'in „Foia Societatii pentru literatur'a si cultur'a romana in Bucovina." Salutamu cu bucuria acest'a foia literara si dorimu d'in inima, ca ea se fie indreptariulu nostru pe campulu celu sterpu a literaturii nostre natiunale. Vedemu ca aceia, pre cari pana acuma i-am cugetatu adenciti in somnulu celu greu a nepasarii, s'au treditu, si au inceputu a pleca pe calea cea adeverata, ce duce la fericire pre popore. Inotirea literara a Bucovinenilor, cu tote ca are unu fondu neinsemnatu, a intrecutu pre celelalte doua asociatiuni romane d'in Austria. — Cuprinsulu acestoru 3. numeri ni da garantia destula, ca foia societatii va fi interesanta pentru fiecare romanu binesemitoriulu. Ea va iesi la luna cata odata (in formatu ca jumetate Auror'a) contienendu fie care numeru celu putienu o cola si jumetate. Pretiulu de prenumeratiune e: pentru membrii societatii 2 f. pe unu anu, er' pentru cei ce nu sunt membri, 3 f. v. a. Ca redactoru e subscrisu D. Ambrosiu Dimitrovia. — Ceea ce insa nu intielagemu, e bine-scriinti'a in carea nu aflamu nici o ratiune in privinti'a sunetului a, pre care D. Dimitrovia 'lu scrie cu a. dupa metodulu Dlui Pumnul; in locu de facatura, aratura d. e. aflamu: *facaturā araturā*, pecandu e vederatu, ca aratura vine d'in arā aratu, unde a suna curatu, si pentruca tonulu nu mai cade pre elu s' a stramutatu in a. Ore pentru ce se immultimu „entia sine necessitate“

⊙ Istoria Transilvaniei de D. Russu, cu tote ca am comunicatu in foi'a nostra provocarea la prenumeratiune, nu suntem in pusetiune de a o potē recomanda, dar' nici celu putienu aparerea ei nu o potemu antiua, caci nu o cunosemu, nici nu o-am vediatu nicairea. Ni pare retu, ca acest'a am fostu siliti a o raspunde mai multoru domni, cari doriau a cumpera acest'a istoria, insa noi nu portamu vin'a, ca domni autori ignoreza cu totulu jurnalele nostre natiunale. Si acest'a e dauna atatu pentru publiculu cetitoriu, catu si pentru autorii si editorii cutarui opu literariu.

⊙ O gluma d'in dilele carnavalului. Unu domnu d'in Pest'a s'a remasitu in carnevalu cu arendatorii redutei, ca elu va intrā de treiori in balu fara ca se solvesca ceva. Arendatorii insciintiaru pre cei ce culegu biletele (vr'o 12 insi) despre acestu remasiu, spunendu-li totu-deodata ca

daca vor prinde pre acelu domnu, ei vor fi bine remunerati. Si éca! Acelu domnu intrā in sala de doua-ori, odata ca servitoriulu altui domnu, adoua-ora ca cellariu (Kellner) fara palaria cu o scergura pe umeru. Arendatorii acu induplecara numerulu paditorilor la alu treilea balu si candu unulu d'intre ei povestiā cutarui comisariu alu orasiului cam pe la 12. ore acestu remasiu interesantu, si candu se bucura, ca a trei'ra ora nu i-a succesu a intrā in balu: comisariulu si-a deslegatu mustetiele si barb'a falsa, si spre mirarea cea mai mare a arendatoriului, acestu domnu n'a fostu nimenea altulu, ca celu-ce s'a fostu remasitu; prin urmare a dobenditu sum'a remasiului.

⊙ „Ardele a n'a“ ce am fostu promis a o tramite cetitorilor nostri cu numerulu de asta-di, inca nu e gat'a la litografu, deci ne rogamu de indulgenti'a publiculu cetitoriu pana la numerulu viitoriu.

⊙ O bucatarésa in Franci'a face furóre cu — poesiele minunate ale sale. Ea a impreunatu maestri'a bucatarésii cu a poesiei, caci Ros'a Harel (asiā o chiama) ferbe, cöce si totu-deodata poetiséza. Indata ce si-a gatatu lucrulu in cuina, se suie pe Parnasu, si dupa ce si-a astemperatu setea poetica, 'si canta de lucru in cuina lenga öle. Ea se ocupa candu cu Musele, candu cu legumile, si ce e mai minunatu, foculu poesielor sale nu e mai micu de catu a celui d'in cuina. — Firesce, ea e admirata in Franci'a, caci e o raritate, — pe candu la noi nu e lucru nou, deörece multi poeti se ocupa cu — verdetiuri ca tocmai Ros'a Harel, totu-si nu sunt admirati de felu.

⊙ Alesandru Dumascu romantieriulu renumitu a Franciei a cinatu mai a-l-alta-eri in — teatru eu o cantarétia italiana. Publiculu i-a postitu apetitu bunu, si elu nu fu confundatu nici de catu prin aplausele cele sgomotose pentru acestu scandalu.

⊙ „Viatia lui Iuliu Cesaré de Napoleon III.“ — multiamita ceriului! — si-a aflatu pre traducatoriulu seu in persón'a Dlui Alesandru Romanu, Redactoriulu Concordiei. Pretiulu opului intregu e förte estinu, numai 9 fl. v. pe candu in alte limbe e cu multu mai scumpu. De opulu acest'a se intereséza lumea intréga, se va sei öre si romanulu inimā pentru elu intru atāt'a, ca celu putienu spesele tpariului se fie acoperite? Nu scimu, insa nesuinti'a nobila a Dlui Romanu de a straplanta acestu opu renumitu si in literatur'a nostra, merita tota recunos-

cinti'a, si dorimu d'in inima sê fie imbratisiatu cu tóta caldur'a de câtra publiculu romanu.

(*) Cefîmu in „Reform'a din 8 Fauru a. c., cumca Domnulu Cartu unu musicantu binemeritatu d'in Romani'a predâ in urmarea unui decretu domnescu — o musîca armoniôsă corpului musîcalu bucurescianu d'in besêricele Statului. Se dice, câ sistemulu acestu europeanu se va introduce prin tôte besêricele romane, ca unulu ce e cu multu mai bunu, decâtu invechitulu sistemulu orientalu. — Parintele Varna v u tienù in privinti'a acêst'a unu discursu elocuentu in care aratâ lips'a introducerii nôiuei musîce prin tôte besêricele romane, cu atâtu mai vertosu; câci prin introducerea ei besêric'a ortodosa nu patîmesce intru nimicu.

(*) **Maimutiaciudata.** Caletorindu Kreutzberg proprietariulu unei menagerie pe mare, in urmarea furtunei ce se escâ, se detiermurira a aruncâ in mare si animalele, ce le aveâ susamintîtuulu proprietariu de menagerie. Candu erâ sê se esecuteze sentînti'a ast'a fatala pasi innainte giganteculu orang-utang si esplicâ intr'o limba nemtiêsca stricata, cumca si elu e omu si numai mai anu se prefacù in maimutiă in Paris. Dupa deslucirea acêst'a firesce, câ maimuti'a nu fu aruncata in mare — Sînceritatea maimutiei acesteia ne surprinde cu atâtu mai tare, cu câtu animalele mai mari, cum e d. e. si magariulu socialu nici la môrtea sa nu recunôsce câ e magariu!

(*) Unu dîregatoriu d'in Pécs, cu numele Dominik, 'si ucise muierea fiindu convinsu despre necredînti'a ei si dupa ce respectiv'a autoritate basericêsca nu-i despartî de o-l-alta. Cea ce e mai intristatoriu in lucru, este, cumca numitululu barbatu a avutu trei copii dela dens'a.

(*) Unu preutu d'in Ungari'a se sînuceisa in urmarea unor nenorociri familiare si de altu soi, in alu 74 lea anu alu vietiei sale. — Casulu acêst'a inca e unu documentu tristu alu seclului alu XIX-lea.

(*) **Môrte pentru o ôla cu lapte.** O biéta féta d'in Clusiu spargandu o ôla cu lapte, se aruncâ de fric'a domnului seu in Samesiu; in sa innainte de a se fi innecatu o mantuire; — dar' cum se vedîu sêngura pe uscatu, indata sari éra-si in apa, cei ce alergara sê o scôta, 'i scôsera numai cadavrulu.

(*) **Frigu de primavéra.** In urmarea unei ninsori d'in dilele trecute, se escâ unu frigu atâtu de mare, in câtu nici lucirea continua a sôrelui nu-lu potù stemperâ; — in urmarea acestui frigu aflara intr' unu suburbiu de aici cadavrele duoru ômeni: a unui barbatu si a unei femee. Nici despre unulu nu se scie inca, cine fu?

(*) Câtu de mare a fostu néu'a in unele tienuturi ale Ungariei, se vede d'in casulu urmatoriu. Dôua jidane d'intr' unu orasiu purcêsera la caletoria cu unu carausiu. Fîindu inse néu'a de totu mare, carausiulu smintî calea, si in urmarea retacirei se cotropira in néua fâra ca sê se pôta scôte d'in ea. Carausiulu se sul pe unu calu, ca sê mérga in orasiu pentru ajutoriu, promitiendu femeiloru, câ va reintornâ curandu, in sa retacindu prin néu'a cea mare, numai a d'ou'a di potù sosî in orasiu. Omenii chiamati intru ajutoriu sosîra la sânia inca in diu'a aceea, dar' mai multu nu aflara numai o femee inghiatiata de jumetate; pre ceea-l-alta o aflara môrta ca la vr'o suta de

pasi dela sânia. Cea remasa in viétia 'si revenî in ori, in urmarea unei tractâri medicale; éra pre ceea-l-alta o immormentara dupa o sectiunare judetiala.

(*) Totu in urmarea neuei are de a patîmi si Romani'a, anume: intrandu o caldura tarisiôra néu'a se topi in pripa, si acum Bucurescii de jumetate stau in apa; Galatiulu, acestu orasiu negutiatorescu inca avù parte totu de aceea-si sôrte.

(*) Candu iesira damele d'in Paris pentru prim'a data la preumblare de primavéra, mai tôte aveau prin pusunariu, prin cârpe si prin sînu câta unu siôrece albu. Aceste animale micutele ajûnsera acum la moda in loculu pâseriloru maestrite de prin palariile dômnelor. — Apoi mai dica cine-va, câ damele nu sunt inventiôsë! — Altucum mai este o moda si mai frapanta, anume: sunt nesce semne deosebite, cari le folosescu damele jelitóre, avendu fie care semnu intielesulu seu deosebitu; unu semnu dâ de scire d. e. môrtea barbatului, altulu môrtea parintiloru, a rudeniiloru mai deaprópe si mai de departe. Acêst'a e o inventiune practica, câci respectivulu curtenitoriu indata se pôte orientâ in privinti'a objetului conversârii incepende. — Lumea denique purure innaintéza!

Indreptare. In privinti'a baniloru sosîti d'in Oradea-mare pentru ajutorarea tenerimei studiôsë de aici, avemu a insemnâ, cumca sum'a baniloru amintîti a fostu numai 58 fl v. a. si nu atât'a, câtu a amintîtu „Concordîa.“ Éra banii pentru aceea nu i-am predatu mai tempuriu, pentruca casariulu comitetului arangiatoriu ne rogâ, sê nu predâmu nimenui banii sosîti, ce noi — nefîindu insciintati despre alégerea unui comitetu nou — am si facutu; asiâ dara banii susnumiti numai dupa ce intielêseramu despre alégerea noului comitetu, 'i predêderamu la loculu competînte.

Red.

Post'a Redactiunii.

Dsiôrei R. S. in Beinsi. D'in recepis'a, ce ai avutu bunetate a ni-o tramite, vedemu destulu de chiaru, câ pentru Aurora ai pusu pe posta 2 fl. 50. in sa e intrebarea: sosîtu-au banii la noi? In protocolulu nostru nu se afla insemnati, deci ne rogâmu a reclamá pentru ei la post'a d'in Beinsi. Altucum fôia se espedéza neintreruptu.

Dlui J. P-fiu in O. M. Avemu la mana o poesîa frumôsă a Dtale „Câtra Romani.“ Ne rogâmu sê ni ierti a o comunicâ. La casulu de nu primimu respunsu pana in 10. dile tacerea o vom privi de convoire.

Dlui J. Gr. in Sz. M. Primiramu dela o mana amicabila pre „Coriolanu;“ iertatu e a-lu comunicâ? Tacitus consensus!

Dlui G. M. in B. Am primitu cu multiamita 6 fl. v. a. pentru portretele lui J. Dragosiu prin Redactiunea „Umoristului.“

Dlui M. in L. „Reflesiunile“ nu potù iesi pana mai tardiu câci asta-data am fostu sîliti a comunicâ alte lucrâri; deci ne rogâmu de iertare. Nu e vin'a nôstra.

Ni luâmu libertate a rogâ éra- si cu totu respectulu pre domnii, cari primira esemplare d'in portretulu principelui Dragosiu pentru a le vinde, ca sê binevoiêsca a ni tramite câtu mai curandu banii incasati.

Redactiunea.

Proprietariu, redaptoru respundietoriu si edatoriu: **IOANICHIU MICULESCU.**